

جانداران شگفت‌انگیز جهان ما

مهین ساعدی

پرونده

طبیعت پر است از شگفتی و رمز و راز و پر از جانداران عجیب و غریب. در عمق اقیانوس‌ها و بطن جنگل‌ها و بیابان‌ها، هزاران گونه حیوان زندگی می‌کنند که هرچند آن‌ها را می‌شناسیم و زیاد

اسمشان را شنیده‌ایم، اما برخی ویژگی‌های عجیب و غریبی دارند که شاید تا به حال نمی‌دانستید و با شنیدنش، تعجب کنید. امروز می‌خواهیم گشت و گذاری داشته باشیم در دنیای شگفت‌انگیز حیات وحش تا با جالب‌ترین ویژگی‌های جانورانی که همیشه ساده‌از کنارشان گذشته‌ایم، آشنا شویم. با ما همراه باشید.

ZENDEGI - SALAM

ضمیمه روزنامه خراسان

سه‌شنبه ۱۸ اردیبهشت ۱۳۹۷
 ۲۱ شعبان ۱۴۳۹ • ۸ می ۲۰۱۸
 شماره ۱۹۸۱۳

۱۰۳۶

خفاش

پرنده‌ای که پر ندارد، با چشم‌های جادویی

خفاش ماده، یک مامان توانمند

خفاش‌ها از تمیزترین حیواناتند، فصل جفت‌گیری شان پاییز است اما بعضی از گونه‌های آن‌ها قادرند حاملگی خود را با نگهداری سلول‌های نر در بدنشان، مدت‌ها به عقب بیندازند و دوران بارداری را در فصل بهار و ایام گرمی هوا سپری کنند. خفاش ماده در هر بارداری، تنها یک نوزاد به دنیا می‌آورد ولی به طور نادر، گاهی هم دوقلو می‌زاید. هنگام شیر دادن، مادرها و نوزادان دور هم جمع می‌شوند و با تشکیل گروه بزرگی، هوای غار را با حرارت بدنشان گرم می‌کنند. تامین غذای نوزاد هم به عهده مادر است و شب هنگام که مادر برای یافتن غذا به پرواز درمی‌آید، بچه، خود را به موهای مادر می‌چسباند و تا پایان شکار همراه اوست. این همراهی و مراقبت و مواظبت تا چهار هفته ادامه دارد. در این مدت بچه خفاش کاملاً رشد کرده، قادر به پرواز و شکاری می‌شود و پی سرنوشتش می‌رود.

در میان حیوانات، شاید هیچ موجودی به اندازه خفاش خارق‌العاده نباشد. تقریباً هیچ چیز نمی‌تواند از دید او پنهان بماند و فرار کند. خفاش‌ها حتی می‌توانند اشیایی را که به ناز کی تار مو هستند، تشخیص دهند. فناوری هیچ هواپیمایی بی سرو صدایی نمی‌تواند به پیچیدگی پرواز خفاش‌ها باشد. در دنیا بیش از ۱۰۰۰ نوع خفاش وجود دارد. آن‌ها نه تنها دارای رنگ، چته، وزن و اندازه متفاوتی هستند که از نظر نحوه زندگی و خورد و خوراک هم دارای اختلاف‌اند. بعضی حشره‌خوار، بعضی گیاه‌خوار و تعداد بسیار معدودی هم خون‌خوار هستند. خفاش در حالی که پرنده‌ای چابک و سریع پرواز است، فاقد پر است! بال‌های آن‌ها به جای پوست و پر، جنسی همچون چرم دارد که حالت ارتجاعی‌اش به خفاش امکان پرواز می‌دهد. همچنین مانند دیگر پستانداران دندان دارند و قسمت‌هایی از بدنشان را مو پوشانده است. جالب است بدانید خفاش ماده به جای تخم‌گذاری، باردار می‌شود.

عجایب زندگی خفاش‌ها

در ایام گرمی هوا، یعنی بهار و تابستان و اوایل پاییز لایه‌ای چربی بدن خفاش را می‌پوشاند و موجب افزایش وزنش می‌شود و در واقع همین لایه چربی، ذخیره غذایی است که سوخت و سزای ایام خواب زمستانی او را تامین می‌کند اما مصرف ذخیره غذایی او در ایام بیداری، خیلی زیاد می‌شود و اگر زودتر از بهار بیدار شود، به مشکل کمبود مواد غذایی دچار و چپ‌سا با خطر مرگ مواجه شود. خفاش‌ها جانورانی اجتماعی هستند و به‌طور گروهی زندگی می‌کنند، به خواب می‌روند و در خواب‌های زمستانی از گرمای بدن هم بهره‌مند می‌شوند. آن‌ها هر شب برای تغذیه خود، بین هزار تا سه هزار حشره بزرگ و کوچک را شکار کرده و می‌خورند. خفاش «پوزه خوک» تا یلند با قدی به طول ۲/۵ سانتی‌متر و وزنی حدود دو گرم، کوچک‌ترین آن‌ها است و خفاش «روپاه پرنده»، بزرگ‌ترین آن‌ها به شمار می‌رود. چته روپاه‌پرنده خیلی بزرگ‌تر از خفاش‌های معمولی و در حد یک توله سگ یا بچه گربه است؛ منتها توله سگ یا بچه گربه‌ای با بال‌هایی که فاصله دو سر آن‌ها گاه به دو متر می‌رسد و امکان و قدرت پرواز سریعی را به او می‌دهد.

پنگوئن

نمونه کامل کار تیمی و رفاقت

پنگوئن‌ها، یکی از انواع پرندگانی هستند که نمی‌توانند پرواز کنند، اما خیلی خوب شنا می‌کنند و بیشتر زندگی‌شان را در دریا می‌گذرانند. آن‌ها پرهای ضد آب و برآقی دارند که به خشک نگه داشتن بیشتر پوستشان کمک می‌کند، با این‌که نسبت به اکثر پرندگان، پرهای بیشتری دارند، اما هر سال پرهای قدیمی‌شان می‌ریزد و پرهای جدیدی جایشان رشد می‌کند. «شاه پنگوئن» بزرگ‌ترین گونه این پرندگان است. قدش در حال ایستاده حدود یک متر است و تقریباً ۴۱ کیلوگرم وزن دارد چرا که زیر پوستش، لایه ضخیمی از چربی دارد که به‌وی تحمل زمستان‌های سخت قطب را می‌دهد. آن‌ها در فروردین ماه هر سال، یعنی وقتی پاییز قطب جنوب شروع می‌شود، دریا را که مملو از مواد غذایی است ترک می‌کنند و در حالی که برای سرمای سخت پیش‌رو لایه چربی ضخیمی تدارک دیده‌اند، به طرف جنوب روی بخ‌ها به حرکت درمی‌آیند و وقتی به زمین خشک می‌رسند، با وجود سرمای زیاد جفت‌گیری می‌کنند. در ماه‌های اردیبهشت و خرداد پنگوئن ماده یک تخم می‌گذارد و بلافاصله آن را تحویل پنگوئن نر می‌دهد. پنگوئن نر آن را در میان پاهای پردهار که پر از رگ‌های خونی است و در نتیجه کاملاً گرم است به مدت ۴۵ روز نگه می‌دارد و پنگوئن ساده به دنبال غذا می‌رود، ماده

به محض این‌که تخم را تحویل داد به دریا می‌رود تا جبران مافات کند و وقتی که انرژی و وزن اولیه‌اش را کسب کرد در حالی که چندین کیلوگرم ماهی در شکم خود ذخیره کرده است، به محل تخم‌گذاری باز می‌گردد. تا هنگامی که پرنده ماده از دریا باز می‌گردد، پرنده نر سه ماه تمام غذا نخورده است و بیش از یک سوم وزنش را از دست می‌دهد. حلی این مدت جوجه هم از تخم بیرون آمده و پدر و فرزند غذای کاملی از غذای نیم‌هضم شده بدن مادر می‌خورند. جالب است بدانید وقتی هوا توفانی و کولاک می‌شود، پنگوئن‌ها در کنار هم تجمع می‌کنند تا گرم شوند.

ساکن در سرزمین‌های دورافتاده

جالب است بدانید

پنگوئن‌ها در آب و هواهای مختلف، از

مناطق گرمسیر استوایی تا قطب جنوب یخ‌زده زندگی می‌کنند. این پرندگان در جزایری که جانوران درنده ندارد یا روی بخش‌های دورافتاده یک‌قاره زندگی می‌کنند. هیچ‌کس نمی‌داند چرا این پرندگان، معمولاً سرزمین‌های عجیب و ناسازگار، با سرمای شدید و آب و هوای غیرقابل پیش‌بینی را برای تولید مثل انتخاب می‌کنند. اما موفقیت آن‌ها در تولید مثل و تضمین بقای نسل نشان دهنده انتخاب صحیح آن‌هاست. پنگوئن‌ها بسیار باهوش‌اند و اگر از دور، حرکت‌های جمعی‌شان را ببینید، متوجه خواهید شد که آن‌ها در زندگی جمعی و گروهی بسیار هماهنگ زندگی می‌کنند و از هم زیست‌ی مسالمت‌آمیزی برخوردار هستند. ضمن این‌که پنگوئن‌ها بسیار باهوشند و از قدرت درک بسیار بالایی برخوردارند و با انسان‌ها هم روابط عاطفی خوبی برقرار می‌کنند.

فیل

منظم‌ترین حیوان جنگل

فیل‌ها در شبکه‌های منظم اجتماعی زندگی می‌کنند؛ هرچند زندگی اجتماعی فیل‌های نر با ماده کمی متفاوت است. فیل ماده تمام زندگی خود را در گروه‌های خانوادگی مشکل از مادران، دختران، خواهران و خاله‌ها می‌گذراند. این گروه‌ها توسط فرزند ارشد دختر یا مادر خانواده ایجاد می‌شود. در حالی که فیل‌های نر بالغ، معمولاً تنها هستند. عاچ‌های فیل، دومین دندان‌هایش هستند. عاج‌ها به‌طور مداوم رشد می‌کنند و در فیل نر بالغ به ۱۸ سانتی‌متر هم می‌رسد. وزن دندان فیل بیش از سه کیلوگرم است. فیل بزرگ‌ترین پستاندار روی خشکی است. فیل هندی، فیل ساوانا (فیل بیشتر ازها) و فیل جنگل، سه گونه باقی‌مانده از انواع فیل‌ها هستند. این

خرطوم ۱۴۰ کیلوگرمی

خرطوم فیل، تلفیقی از بینی و لب فوقانی است که کارآمدترین اندام فیل است. فیل با استفاده از خرطومش می‌تواند غذا را بلند کند، آب را بمکد و سپس آن را به دهانش بریزد. طول خرطوم فیل می‌تواند به حدود دو متر و وزنش به بیش از ۱۴۰ کیلوگرم برسد. بعضی از دانشمندان معتقدند خرطوم فیل از ۱۰۰/۰۰۰ عضله ساخته شده اما استخوان ندارد. فیل‌ها می‌توانند شنا کنند. آن‌ها در آب عمیقی از خرطومشان مثل لوله تنفس استفاده می‌کنند و به‌وسیله آن نفس می‌کشند. فیل‌ها دو الی سه ساعت در روز می‌خوابند و بقیه وقتشان را صرف غذا خوردن می‌کنند. غذای مورد علاقه‌شان هم اقایاست. آن‌ها از مورچه فراری‌اند

دلفین

خوش‌قلب‌ترین حیوان کره‌زمین

دلفین‌ها از جمله حیوانات ماقبل تاریخ به شمار می‌روند. اجداد دلفین‌ها ۵۰ میلیون سال پیش زندگی می‌کردند. آن‌ها در ابتدا آب‌های کم‌عمق زندگی و شکاری می‌کردند، اما به تدریج و کم‌کم خود را به زندگی در آب‌های عمیق وفق دادند. به صورت تقریبی ۴۰ گونه دلفین وجود دارد که در ۱۷ دسته گوناگون ردبندی شده‌اند. دلفین‌ها همانند دیگر پستانداران، فرزندان‌شان را به دنیا می‌آورند و به آن‌ها شیر می‌دهند. آن‌ها از توانایی‌هایی چون تولید سونار (ردیاب‌های صوتی) و شنوایی بسیار قوی برای یافتن طعمه‌هایشان بهره می‌گیرند. غذای این جانوران، ماهی است. آن‌ها از جمله باهوش‌ترین حیوان روی زمین هستند و روش‌های منحصر به‌فردی برای شکار و برقراری ارتباط دارند. به دلیل توانایی‌های ذهنی بالا، ظاهر دوستانه، و جنب و جوش همیشگی‌شان، دلفین‌ها از گذشته‌ها در طول تاریخ توجه انسان‌ها را به خود جلب کرده‌اند.

دلفین‌ها هم اسم دارند

اگرچه پوست دلفین‌ها بسیار صاف به نظر می‌رسد اما آن‌ها در مقطعی از زندگی خود یعنی در بدو تولد، مقدار کمی مو شبیه سیل، در دست مانند انسان‌ها پشت لب بالایی خود دارند اما به دلیل تماس مداوم با آب، این موها خیلی زود می‌ریزند. این تصور که دلفین‌ها به دلیل نداشتن تارهای صوتی با استفاده از دهان خود صدا تولید می‌کنند هم اشتباه است، چون تمام صدایی که ما از دلفین‌ها می‌شویم به کمک سوراخ بینی آن‌ها تولید می‌شود. هر دلفین یک

معاشرتی، مهربانی و کنج‌کاو ی که دارند، تعجبی ندارد. آن‌چه که دلفین‌ها در مشاهده اشیای رنگی می‌بینند هنوز برای محققان ناشناخته است. مطالعات رفتارشناسی نشان می‌دهد که دلفین‌ها به نور واکنش نشان می‌دهند در حالی که در مقابل مشاهده رنگ، واکنشی از خود نشان نمی‌دهند. دلفین‌ها همچنین به دلیل نداشتن ناحیه بویایی در مغز خود، قادر به تشخیص بو نیستند و حس بویایی ندارند. آن‌ها ۸۰۰۰ دلفین است و در هر گروه دلفین‌های ماده در مرکز قرار می‌گیرند و توسط دلفین‌های نر محاصره می‌شوند.

دلفین‌ها همراه با گونه‌های مختلف سفر می‌کنند برخی دلفین‌هایی که به آب‌های همسایه سفر می‌کنند، اغلب سبب شکل‌گیری نژادهای تلفیقی از دلفین‌ها می‌شوند. دلفین «پهلوسفید»

بومی اقیانوس آرام، یکی از

همین نمونه‌هاست

که از آمیزش

دلفین و نهنگ شکل

گرفته است. این‌پدیده در

دلفین‌ها به دلیل ویژگی‌های

منابع: زیست بوم، مجله دنیای حیوانات، ایسنا، نمناک